

HET KORTE LEVEN VAN DIENSTPLICHTIG SOLDAAT TEUNIS KULK

Op 10 mei 1940, om 03.30 uur, werd de Bollenstreek abrupt gewekt door het angstaanjagende geluid van Duitse vliegtuigen. Deze zijn vast bedoeld voor Engeland, dachten de soldaten die op dat moment op Vliegveld Valkenburg op wacht stonden. Ze hadden geen idee dat ze een uur later opnieuw het gebrom van vliegtuigen zouden horen. Deze keer werd het gevolgd door bominslagen en droppings van Duitse parachutisten. Duitse troepen vielen het toen nog in aanbouw zijnde Vliegveld Valkenburg aan. De slag om Den Haag, waar de Nederlandse regering en het vorstenhuis zetelden, was begonnen.

En van de soldaten die in de vroege morgen wachtliiep, was Teunis Kulk uit Lisse. Zijn ouders keken op datzelfde moment vanuit de tuin naar boven, wetend dat hun zoon daar was waar de oorlogsgeluiden vandaan kwamen. 'Als Teun dit maar overleeft...', zei zijn vader nog.

Teunis in zijn jonge jaren. Collectie A. Dubbelaar

Zijn jeugdijaren

Op 22 juni 1915 werd Teunis Kulk geboren in Lisse. Hij had zes broers en zussen, onder wie Gré Runge-Kulk; Teunis was haar lievelingsbroer. Teunis groeide op als een keurige jongen in een christelijk hervormd gezin. Toen hij ouder werd, leerde hij Bep Boon kennen. Zij kregen een relatie en zouden zich uiteindelijk vlak voor het uitbreken van de oorlog verlossen. Het huwelijk stond gepland in de zomer van 1940. Teunis hield zich onder andere bezig met het schrijven van poëtische teksten, onder de titel *Verlaten Idealen*, in een schriftje gekocht bij boek- en papierhandel A.J. Schaaf. Een van zijn verzen luidt als volgt:

Het graf van Teunis Kulk op begraafplaats Duinhof te Lisse, op 9 mei 2024. Foto Joshua Rijdsdam
Rechts het informatiebordje dat bij het graf is geplaatst.

GEEF DE OORLOGSSLACHTOFFERS EEN GEZICHT

TEUNIS KULK

Op 22 juni 1915 wordt Teunis Kulk geboren in Lisse, in een Hervormd gezin met zeven kinderen. In 1935 komt Teunis als dienstplichtige voor het eerst op voor zijn nummer. Hij werkt voor de firma G. van Parijs en Zonen, een bollenkwekerij in Lisse, tot aan de mobilisatie in 1939. Teunis heeft een relatie met Bep Boon. Zij hebben plannen om in de zomer van 1940 te trouwen.

Teunis loopt in de vroege ochtend van 10 mei 1940 wacht op vliegveld Valkenburg. Zijn eenheid, het 3-III-4 RI wordt overvallen door de Duitse overmacht. Na het verlies van het vliegveld die ochtend wordt Teunis als krijgsgevangene meegenomen naar het dorp Valkenburg. Aldaar belandt hij in de Hervormde Kerk van Valkenburg, waar hij op 11 mei door Nederlandse artilleriebeschietingen om het leven komt.

Het duurt tot 6 juni voordat de familie van zijn overlijden op de hoogte is. Teunis wordt in eerste instantie begraven in Valkenburg. Zijn lichaam wordt uiteindelijk geïdentificeerd aan de hand van zijn portemonnee en sigarettenkoker die is voorzien van zijn initialen. In plaats van een herbegravenis op de militaire begraafplaats in Katwijk, wordt Teunis op verzoek van de familie op 18 juli 1940 herbegraven op Duinhof in Lisse. Zijn jongste zus Gré heeft tot haar dood bezittingen van Teunis bewaard en zijn graf onderhouden.

WWW.OORLOGSGRAVENSTICHTING.NL

*Ver van allen waarop ik kon vertrouwen.
Draag ik mijn leed in droeve eenzaamheid.
Maar nooit zal mij den stap die ik heb gedaan berouwen.
Al voert mijn hart vaak een stillen strijd.
Wanneer ik even denk aan lang verologen tijd.*
(Bron: Collectie A. Dubbelaar)

Mobilisatie

In 1935 kwam Teunis voor het eerst op als dienstplichtige. Bij de vervulling van zijn eerste dienstplicht ontmoette hij medesoldaat Jan de Jong uit Woerden, met wie hij in de jaren na zijn eerste oproep contact bleef houden. Ze werden uiteindelijk goede vrienden. Na de dood van Teunis verloren Jan en de familie Kulk elkaar niet meer uit het oog.

Teunis was ingedeeld bij het 3-III-4RI, het derde bataljon van de derde compagnie van het 4^e Regiment Infanterie uit Leiden. Hier werd hij opgeleid tot mitrailleursschutter. Wanneer Teunis niet opgeroepen was, werkte hij als tuindersknecht voor de firma G. van Parijs en Zonen. Bij deze bollenkweker in Lisse werkte Teunis tot de mobilisatie van augustus 1939, toen hij voor het laatst werd opgeroepen.

De meidagen van 1940

Op donderdag 9 mei, een dag voor het begin van de oorlog in Nederland, beleefde Teunis zijn laatste verlof. Gezien de geringe afstand en de goede tram- en treinverbindingen tussen Katwijk en Lisse kon hij gemakkelijk langs bij zijn familie. Ook fietste hij het stuk tussen Katwijk en Lisse regelmatig. Hij bezocht zijn familie als dat kon. Die zag hem op die 9^e mei voor het laatst levend. Hij vertelde hun dat hij de volgende nacht moest wachtlopen en pas zaterdag 11 mei weer langs kon komen.

Wat Teunis meemaakte op de vroege morgen van 10 mei 1940, is voor een deel te reconstrueren aan de hand van overgeleverde verhalen. Allereerst werd vliegveld Valkenburg gebombardeerd door Duitse bommenwerpers om de verdediging van slag te brengen. Vervolgens landden er twee zwermen parachutisten, een ten westen van het vliegveld en een ten zuiden ervan. Daarnaast landden Duitse vliegtuigen op het nog onvoltooide vliegveld. Deze overmacht aan Duitse militairen zorgde ervoor dat de Nederlandse soldaten overvielen werden. Sommigen lukte het zich terug te trekken naar het duingebied langs het Panbos, maar het merendeel werd krijgsgevangen gemaakt en gedwongen zich terug te trekken naar het inmiddels door de Duitse troepen ingenomen dorp Valkenburg. Onder deze krijgsgevangenen bevond zich ook Teunis. Samen met zijn medesoldaten werd hij in de Hervormde Kerk van Valkenburg vastgehouden. De krijgsgevangenen moesten hier wachten tot de strijd was afgelopen, maar door beschietingen van Nederlandse artillerie was dit levensgevaarlijk. Deze artillerie raakte ook de Hervormde Kerk, hetgeen slachtoffers onder de Nederlandse troepen veroorzaakte. Teunis was helaas een van hen. Hij overleed op 11 mei 1940 door eigen vuur. Teunis werd in een tijdelijk graf bij de Hervormde Kerk begraven.

De steen

Ondanks bange vermoedens, duurde het tot 6 juni voor de familie Kulk een briefje onder ogen kreeg dat Teunis was overleden. Een aantal dagen later ontving de familie een officiële brief van het Nederlandse Rode Kruis met de bevestiging van Teunis' overlijden. De familie Kulk kreeg dus pas na vier weken afwachten zekerheid. Het lichaam van Teunis moest echter nog geïdentificeerd worden. Dit werd gedaan door zijn beoogde schoonvader aan de hand van een door hemzelf aan Teunis geschonken sigaretten-dooos met de initialen 'TK' erin gegraveerd. Op 18 juli, een maand na zijn overlijden, werd hij op begraafplaats Duinhof in Lisse begraven.

Teunis met zijn verloofde, Bep Boon. Collectie A. Dubbelaar

Op het graf verscheen later in de oorlog een bijzonder gedenkteken: in mei 1941 onthulde de Hervormde Kerk in Lisse, die voor een inzameling had gezorgd, een grafmonument voor Teunis. De steen werd vervaardigd door de Firma Boot Natuurstenen. De steen werd in aanwezigheid van de familie Kulk, het gemeentebestuur van Lisse, de heer L. Boot en de Hervormde Gemeente Lisse onthuld. De steen is een uit één blok gehouwen obelisk, volgens sommigen in de vorm van een granaat, met daarop een

inscriptie. De steen is vandaag de dag nog steeds op Duinhof te bewonderen.

Het bijzondere verhaal achter de steen is dat het materiaal mogelijk afkomstig is uit een enorme hoeveelheid zandsteen die naar Scheveningen was gebracht voor de bouw van een luxe villa. Deze residentie zou bedoeld zijn voor een hooggeplaatst partijlid van de N.S.D.A.P. Deze plannen werden echter niet gerealiseerd, waarna het zandsteen verdeeld werd onder Nederlandse steenhouwers. De firma Boot acht de kans groot dat de obelisk van deze zandsteen afkomstig is. Voor deze veronderstelling is er echter geen hard bewijs.

Zijn nalatenschap

Het verhaal van Teunis is maar ternauwernood aan de vergetelheid ontsnapt. Bij het overlijden van zijn zus, die altijd over de nalatenschap van Teunis gewaakt had, gingen alle documenten rond zijn lot bijna verloren. Pas toen A. Dubbelaar via zijn beroep als agent in contact kwam met de nabestaanden, wist hij dat hij op iets bijzonders was gestuit. Hij heeft de collectie onder zijn hoede genomen, met goedkeuring van de testamentair-executeur van Gré, Klaasje Hulst.

Dubbelaar vertelt nu het verhaal van Teunis, met behulp van kennissen en vrienden, nog altijd door op 4 en 10 mei. Zo gaat hij langs scholen, en ontvangt ook leerlingen en andere geïnteresseerden graag bij het graf van Teunis

om daar zijn verhaal door te vertellen. Dubbelaar zet zich ook in voor het behoud van de steen. De firma Boot en de Protestantse Gemeente Lisse (eigenaar van Duinhof) zijn akkoord met de renovatie van de steen. Na een succesvolle crowdfundingcampagne met steun van Teunis' familie zal de steen er binnenkort weer als nieuw uitzien. Er zijn afspraken gemaakt om de scheuren te injecteren ter voorkoming van vorstschade, de top weer strak te slijpen en de letters waar nodig aan de steen te bevestigen. Dan kan de steen weer tachtig jaar vooruit.

Het verhaal van Teunis Kulk is een eerbetoon wegens zijn opoffering en herinnert ons aan de heldhaftigheid van degenen die toen vochten voor de vrijheid. Zijn nagedachteenis leeft voort, dankzij de inzet van allen die zijn verhaal blijven vertellen.

Joshua Rijsdam

De Tweede Wereldoorlog blijft mensen bezighouden, oud en jong. De schrijver van dit artikel is geboren in 1996, maar ook hij vindt het als historicus van belang dat er nog zo veel mogelijk informatie boven water wordt gehaald. Joshua reconstrueerde dit verhaal achter de steen met hulp van de collectie van A. Dubbelaar, kennissen van de familie, T. en M. van het Wout, en via archiefonderzoek.

Teunis als mitrailleursschutter bij de mobilisatie van 1939. Collectie A. Dubbelaar